

Алькама В. Г.

*д. е. н., професор, професор кафедри управлінських технологій,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: viktor.alkema@gmail.com,
ORCID: 0000-0001-5997-7076*

Вища освіта будь якої держави є важливим інструментом забезпечення глобальної конкурентоспроможності національної економіки, розвитку суспільства і професійного середовища та вдосконалення державних інституцій. Цей інструмент є дієвим та ефективним, якщо мова йде про вищу освіту належної якості. Лише в системі якісної освіти є можливості проводити наукові дослідження та генерувати інновації, що сприяють постійному зростанню економіки держави та процвітанню суспільства. З метою вдосконалення вітчизняної системи вищої освіти наша держава у травні 2005 року доєдналась до Болонського процесу та постійно поглиблює інтеграцію до європейського освітнього простору. Зростання вимог до вищої освіти України вимагало здійснення фундаментальних змін. В питаннях удосконалення якості освіти було імплементовано положення стандартів та рекомендацій європейського простору вищої освіти які сформовано шляхом аналізу кращих практик європейських інституцій сфери вищої освіти [1]. За останнє десятиліття суттєво удосконалено нормативно-правову базу національної системи вищої освіти [2-3]. Створено нову інституцію для формування та реалізації стратегії та політики забезпечення якості у сфері вищої освіти-Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти [4]. На сьогодні система забезпечення якості вищої освіти України є комплексом взаємодіючих між собою трьох систем різного рівня. Кожна з яких є частиною цілого та важливою з точки зору досягнення мети спрямованої на постійне удосконалення якості у сфері вищої освіти. Фундаментальною системою в якій формується якість основного продукту є внутрішня система забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності конкретного закладу вищої освіти. Ця система повинна забезпечити якість освітньої програми яка оцінюється шляхом визначення ступеню відповідності нормативно встановленим критеріям [5]. Освітня програма як соціально-економічна та організаційно-технічна система генерує продукт, який є багатокомпонентним за своєю природою. Якість цього продукту оцінюється за комплексом критеріїв, які відображають досягнуті результати освітнього процесу та освітнього та іншого середовища діяльності здобувача в певний проміжок часу. Під результатом освітнього процесу ми, в першу чергу, розуміємо комплекс компетентностей випускника, який діагностується шляхом оцінки ступеня досягнення визначених освітньою програмою результатів навчання. Особливістю профілю сформованих компетентностей, при такому підході, є їх адекватність сучасним та перспективним потребам держави, суспільства, ділового, професійного та інших складових середовища діяльності майбутнього фахівця. Важливими показниками якості освітнього та іншого середовища здобувача в першу чергу розуміємо його безпечність, суб'єктність щодо власних прав та можливостей їх реалізації, комфортність умов навчання та іншої діяльності, достатню прозорість та інформативність діяльності, інформаційну визначеність, досконалість комунікаційної взаємодії між учасниками діяльності, культуру взаємовідносин між ними та інші властивості середовища у сфері вищої освіти. Цю складову якості слід оцінювати через

ступінь відповідності нормативним вимогам і стан задоволення умовами, процесами та сервісом самого здобувача в процесі навчання на підставі його суджень. В новій парадигмі функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти та освітньої діяльності до процесів та процедур моніторингу і оцінювання і забезпечення якості долучаються усі учасники освітнього середовища, партнери майбутнього професійного середовища діяльності випускника, провідні науковці та практики, академічні та освітні партнери, експерти відповідної сфери діяльності та інші стейкхолдери. Для визначення рівня відповідності нормативним вимогам якості освітніх програм різного рівня та галузевого спрямування шляхом їх періодичного моніторингу та оцінки створено систему зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти. В рамках цієї системи здійснюються програмна та інституційна акредитації закладів вищої освіти зовнішніми інституціями. Відповідно до існуючої нормативно-правової бази освіти такими інституціями можуть бути Національне агентство із забезпечення якості, іноземні акредитаційні агентства, і незалежні установи оцінювання та забезпечення якості вищої освіти. Насьогодні основною інституцією яка здійснює програмну акредитацію є Національне агентство. Ця система передбачає три рівні експертного оцінювання, а саме на рівні експертної групи, яка безпосередньо здійснює акредитаційну експертизу в закладі вищої освіти (польові експерти), рівні галузевої експертної ради та на рівні засідання членів Національного агентства. Експерти та учасники зазначених експертних груп різних рівнів є національним експертним середовищем яке в даний час знаходиться на рівні свого удосконалення і з часом може бути розвинуте в освітнє партнерське середовище експертів. З метою розвитку партнерського середовища в останній час до його складу на рівні галузевих експертних рад долучаються міжнародні експерти які відповідають визначеним Національним агентством критеріям. Крім того підвищено вимоги до статусу експерта та удосконалено процедуру оцінювання і відбору кандидатів до складу експертів з акредитації освітніх програм. Для реалізації на рівні держави стратегії та політики забезпечення якості вищої освіти створена системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти. Система забезпечення якості Національного агентства-це сукупність умов, процесів, процедур та заходів, яка забезпечує ефективність та результативність його діяльності. Вона є динамічною системою внутрішніх дій Національного агентства, які реалізуються у взаємодії із двома іншими системами, відповідно до запитів, що впливають із зовнішніх та внутрішніх умов.

Таким чином, управління процесами забезпечення якості вищої освіти України реалізується суб'єктами різного рівня. Найважливішим є рівень якості, що забезпечується закладом вищої освіти. Для забезпечення належного ступеню відповідності освітньої програми ЗВО визначеним критеріям необхідно сформувати підсистему моніторингу та оцінки і управління забезпеченням її якості, яка охоплює такі основні фази її циклу як: проектування (розробка), оприлюднення та удосконалення змісту, реалізація, періодичний перегляд та оптимізація, модифікація та елімінація.

Список використаних джерел

1. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)*. -К.: CS Ltd., 2015.-32 p.
2. Закон України «Про освіту».-К.: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380
3. Закон України «Про вищу освіту».-К.: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004
4. Статут Національного агентства.-[Електронний ресурс].-Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2019-%D0%BF#Text>
5. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти– [Електронний ресурс].-Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text>